22. Poland: Government concerned about precarious work contracts for foreigners [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/poland-government-concerned-about-precariouswork-contracts-for-foreigners>.; Poland: Government concerned about precarious work contracts for foreigners [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://ec.europa.eu/migrant-integration/news/poland-government-concerned-about-precariouswork-contracts-for-foreigners>.

23. Rejestr agencji zatrudnienia (KRAZ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stor.praca.gov.pl/portal/#/kraz/wyszukiwarka>.; Rejestr agencji zatrudnienia (KRAZ) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://stor.praca.gov.pl/portal/#/kraz/wyszukiwarka>.

**A. Попов,
E. Shevchenko**

EXTERNAL LABOUR MIGRATION AND UKRAINIAN LAW: REQUIREMENTS AND PRESENT TIME

The article investigates the state of the legal adjusting of external labour migration from Ukraine to foreign countries.

Authors criticize the one-sided orientation of the Ukrainian legislation, as unjustified administrative and such that does not take into account existent realities.

It is not reasonable position that the Ukrainian legal doctrine approach is existing, in obedience to that for the decision of problems of this migration correct organization and clear legislative adjusting of activity of subjects of business, that engage in mediation in employment abroad, are needed.

That it is really needed, so it to change a volume and maintenance of the legal adjusting of labour of citizens of Ukraine abroad in intergovernmental agreements in that one of parties there is Ukraine, and other - accepting the Ukrainian workers country.

The above-mentioned agreements protect only legal Ukrainian workers-migrants rights and interests.

Quite another business, international agreements other, than Ukraine, countries in the sphere of labour migration. It is today possible to give an example of the successful bilateral adjusting of international labour migratory processes in some from the basic states-importers of labour force.

Keywords: external labour migration; legal migration; illegal migration; approach of general development; repatriation of skills and knowledge.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2019 р.

УДК 340.13

І. Я. Станько

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ПРИНЦИПІВ І НОРМ ПРАВА У ПРАВОВИХ СИСТЕМАХ УКРАЇНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У науковій статті виокремлено та охарактеризовано ключові методологічні (дослідницькі) підходи дослідження взаємозв'язку та взаємодії принципів і норм права у

правових системах України та Європейського Союзу. Проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку методології вітчизняного правознавства. Окреслено структуру методології конкретно наукового дослідження та місце в ній дослідницьких підходів. Розкрито гносеологічний потенціал ключових методологічних підходів осмислення співвідношення принципів і норм права у правових системах України та Європейського Союзу.

Ключові слова: *принципи права, норми права, співвідношення принципів і норм права, правова система України, правова система Європейського Союзу, методологія правознавства, методологічний підхід.*

DOI 10.34079/2226-3047-2019-9-18-46-54

Розвиток сучасного правознавства зумовлений переходом від методологічного монізму до світоглядно-гносеологічного плюралізму, що пов'язано з серйозним переглядом уявлень про державно-правові закономірності та випадковості. Глибокий аналіз усіх явищ, визначення принципових орієнтирів подальшого поступу юридичної науки стає найважливішим напрямом наукових студій, основою ефективності яких є методологія правознавства. Саме тому формування методологічної системи є першочерговим завданням сучасної юридичної науки. Особливо актуальні ці питання для вітчизняного правознавства [1, с. 5]. Як слушно відмічають О.Д. Тихомиров і С.Д. Гусарев, ідентифікація України як європейської країни, її інтеграція у світовий правовий простір можливі за умов визнання, відстоювання та захисту національних інтересів, рецепції універсальних цінностей на засадах збереження і розвитку національної своєрідності, що спонукає до пошуків адекватних форм осмислення процесів плюралізації та глобалізації у праві, переорієнтації стратегій філософії права і методології правознавства [2, с. 117].

Загальновизнано, що методологічні дослідження - необхідна умова розвитку науки. Адекватність осмислення соціально-економічних, політичних, культурних змін, ефективність досліджень нових правових реалій повинні базуватися на новітній системі теоретичних уявлень, сформованих у результаті перегляду філософських основ і методів наукового пізнання права [3, с. 1]. Методологія сучасного правознавства поки що не є самостійною юридичною наукою. Вона виникла та розвивалася як комплекс наукового юридичного знання, а її функціональне призначення полягає в обслуговуванні будь-якого наукового юридичного дослідження, тобто це загальнонауковий феномен, внутрішньо властивий правознавству в цілому і кожній його окремій науковій дисципліні зокрема. Причому такий загальний характер методології правознавства припускає й пристосування, адаптацію до специфіки кожного досліджуваного юриспруденцією об'єкта, зокрема аспектів співвідношення принципів і норм права у правових системах України та Європейського Союзу (надалі - ЄС).

Так, на переконання М.І. Козюбри, принципи права - одне з фундаментальних і, поряд з юридичними нормами, найчастіше вживаних понять загальної теорії права та галузевих і міжгалузевих правових наук. Проблему співвідношення принципів і норм права можна віднести до найбільш складних, суперечливих і світоглядно-методологічно неосмислених у вітчизняному загальнотеоретичному правознавстві [4, с. 142]. Відсутність належного світоглядно-методологічного опрацювання принципів і норм права негативно позначається на юридичній, зокрема судовій, практиці, попри те, що юристи-практики оперують поняттям принципів права доволі часто, до їх

практичного застосування, тим паче як відносно самостійного джерела права, суб'єкти правозастосування, зокрема й судді, вдаються вкрай рідко, надаючи перевагу конкретно сформульованим нормам законів чи інших нормативних актів навіть у тих випадках, коли такі норми не узгоджуються із принципами права. При цьому сфера права, зокрема принципів і норм права, є однією з найбільш чутливих до нових глобалізаційних викликів. Вона не може успішно розвиватися без трансформації основ правового світогляду відповідно до постіндустріального вектору розвитку глобалізації - поваги до людської гідності, прав і свобод людини, демократії, верховенства права та інших цінностей [4, с. 143]. У зв'язку з цим особливої важливості набуває виокремлення та характеристика ключових методологічних (дослідницьких) підходів дослідження взаємозв'язку та взаємодії принципів і норм права у правових системах України та ЄС, що й становить мету цієї наукової статті. Для її успішного досягнення передбачається вирішити такі завдання: по-перше, проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку методології правознавства; по-друге, окреслити структуру методології конкретнонаукового дослідження та місце в ній дослідницьких підходів; по-третє, охарактеризувати ґносеологічний потенціал ключових методологічних підходів осмислення співвідношення принципів і норм права у правових системах України та ЄС.

Проблеми методології є неминучими для будь-якої науки. І це зрозуміло, адже плідність наукового пізнання, ступінь і глибина його проникнення в сутність досліджуваних явищ і процесів, а зрештою - приріст наукових знань значною, а часто й вирішальною мірою залежать від методологічного інструментарію, який використовують дослідники. Тому кожна наука, за аналогією з предметом, час від часу має повертатися до поглибленого осмислення, а нерідко й переосмислення цього інструментарію, окреслення перспектив його подальшого розвитку [5, с. 3]. В енциклопедичній літературі із загальної теорії держави та права методологія визначається як сукупність методів (прийомів, способів і засобів), що використовуються у процесі наукового пізнання та здійснення практичної діяльності. При цьому методологія юридичної науки - це система методів (принципи, правила, прийоми, способи і засоби), які використовуються всіма юридичними науками в процесі наукового пізнання, та містить правила їх використання [6, с. 154], а методологія теорії держави та права - це система методів (правил, прийомів, способів, засобів), що використовуються у процесі наукового пізнання та дослідження окремих аспектів функціонування, діяльності, розвитку державно-правових явищ. Методологія теорії держави та права визначає взаємодію методів, забезпечує єдині підходи до вивчення предмета; забезпечує науковість процесу пізнання; характеризує наукову діяльність як багатоаспектну, що здійснюється в межах чітко визначених етапів; забезпечує дослідження державно-правових категорій і характеризує їх призначення в суспільстві [6, с. 155].

На думку Ю.М. Оборотова та К.В. Горобця, методологія правового пізнання - це система засобів, прийомів та інструментів осмислення права або окремих правових явищ. На концептуальному рівні методологія правового пізнання представлена парадигмами, методологічними принципами та концептуальними підходами, теоріями та концепціями, що визначають загальний стан і спрямованість правового пізнання, виконують функцію наукового позиціонування дослідження. Водночас інструментальний рівень методології правового пізнання охоплює методи, концепти, категорії та поняття, тобто ті інструменти, які виконують евристичну функцію [7, с. 460].

Опрацювання літератури з методологічних проблем юридичної науки свідчить про наявність надзвичайно широкого спектра точок зору стосовно розуміння сутності методології в історичному (О.В. Меленко, М.А. Дамірлі), філософському (Л.В. Петрова, А.А. Козловський, М.В. Костицький, Б.Б. Руденко), теоретичному (С.Д. Гусарєв, М.І. Козюбра, М.С. Кельман, П.М. Рабінович, О.Д. Тихомиров) та галузевому (В.С. Вишневецька, В.Л. Федоренко) вимірах. Новітнє правознавство розвивається із сприйняттям і засвоєнням загальноцивілізаційних та європейських цінностей, з яких визначальні - невідчужувані права і свободи людини, справедливість, індивідуальність, рівність, верховенство права [3, с. 23].

Методологія сучасного правознавства представляє собою багатопланове утворення, яким охоплюються: 1) проблеми структури наукового знання взагалі та наукових правових теорій зокрема; 2) закони виникнення, функціонування правових теорій; 3) поняттєво-категоріальний апарат юридичної науки та її окремих дисциплін; 4) структура та операційний склад методів юридичної науки; 5) аналіз її мови, формальних і формалізованих методів дослідження (методики і процедури дослідницької діяльності), типології систем наукового правового знання тощо. Таким чином, зміст методології сучасного правознавства складає система принципів і способів організації, побудови і здійснення теоретико-пізнавальної юридичної діяльності в галузі дослідження державно-правової дійсності, а також вчення про цю систему [8, с. 63].

Трансформуючи окреслені вище положення відносно предмета і завдань наукового пошуку доречно виокремити такі складові методології дослідження взаємозв'язку та взаємодії принципів і норм права у правових системах України та ЄС: по-перше, світоглядні, філософські, наукознавчі, соціологічні та теоретичні засади; по-друге, принципи наукового пізнання; по-третє, методологічні (дослідницькі) підходи; по-четверте, основні наукові методи вивчення предмета та побудови відповідних наукових знань. Такий підхід до інтерпретації структури методології опрацювання співвідношення принципів і норм права у правових системах не заперечує доцільність, можливість і необхідність інших, а навпаки, забезпечує їх збагачення і взаємодоповнення, цілісність її сприйняття, оскільки побудови різноманітних класифікацій або виокремлення різноманітних структур методології конкретної наукової розвідки не є самоціллю, а зумовлені необхідністю встановлення взаємозв'язків між її компонентами, що є необхідним для правильного вибору, впорядкування «арсеналу», «інструментарію» методологічних принципів, прийомів, правил, засобів теоретико-правових досліджень відповідно до природи принципів і норм права й особливостей наукового знання з цієї проблематики.

Звідси слідує, що методологічні підходи є визначальною за евристичним потенціалом складовою (рівнем) методології дослідження співвідношення принципів і норм права у правових системах України та ЄС. Концептуальний підхід у системі методології правового пізнання - це загальна стратегія дослідження, спрямована на представлення права з позиції деякої, наперед сформованої, фундаментальної ідеї або аксіоматичної засади. Використання концептуальних підходів є способом залучення позаправових ідей і концепцій, у тому числі найширшого, світоглядного рівня [7, с. 461]. Методологічний підхід є одним з головних компонентів парадигми та розглядається як своєрідний «ансамбль» взаємозалежних наукових методів. Методологічний підхід містить у собі різноманітні взаємозалежні методи, певним чином пов'язані між собою, серед яких один або декілька є головними, а всі інші

підпорядковані їм, залежні від них, мають допоміжний характер. Поняття «підхід» є загальноприйнятим у сучасній соціальній науці з середини 1960-х років, одержавши досить чіткі визначення як певного «способу організації пізнавального процесу в конкретній науці, що фіксує не лише інструментальну сторону пізнання, але й світоглядну, загальнотеоретичну» [1, с. 227]. У цьому контексті М.С. Кельмана слушно зазначає, що наукознавчий підхід як елемент методології правознавства є формою поєднання трьох типів методологічного знання - інструментального, теоретико-концептуального і світоглядного [3, с. 25]. При цьому дослідник державно-правової матерії може за власним бажанням, «науковою інтуїцією» застосовувати різні методологічні підходи для досягнення мети свого дослідження, з'ясування наукових істин у пізнанні державно-правової матерії. Право не можна мислити як суто соціальне явище. Воно значно складніше та багатогранніше. Право, як і сама людина, що є «мікрокосмосом», як стверджував Г.С. Сковорода, є продовженням світобудови, а тому і несе воно на собі і в собі відбиток космічного і метафізичного. Історія розвитку права демонструє розвиток самої людини як носія права, його творця [9, с. 89].

Провідну пізнавальну роль у комплексному дослідженні співвідношення принципів і норм права у правових системах України та ЄС відіграє системний підхід. У загальному плані останній базується на фундаментальному принципі, відповідно до якого всі прояви людського світу мають бути пов'язані один з одним в єдину велику раціональну схему. З цього приводу Н.М. Оніщенко відмічає, що використання системного підходу в юридичній науці зумовлене загальною потребою аналізу й узагальнення складних соціально-правових явищ і передбачає урахування особливостей не тільки самого предмета дослідження, а й цілої низки суміжних понять [10, с. 46 - 50]. Саме завдяки реалізації цього підходу - коли національна правова система осмислюється не сама по собі, а як складовий елемент (реальний або ж потенційний) іншої правової системи (скажімо, правової системи Ради Європи чи ЄС), можна науково обґрунтувати ті умови, напрями, засоби і наслідки перетворень, яких повинна зазнати перша, аби набути відповідних системоутворюючих параметрів і органічно «вписатись» у системно-правове утворення більш високого рівня. Цей методологічний підхід - обов'язковий інструмент розробки рекомендацій, зокрема з адаптації правової системи України до пан'європейського правового простору [11, с. 16].

Серед низки дослідницьких підходів вивчення різних аспектів взаємодії принципів і норм права у правових системах, зокрема України та ЄС, варто виокремити компаративний. Під останнім розуміється один із сучасних методологічних підходів юридичної науки, який базується на порівняльно-правовому методі, але не зводиться тільки до нього, має міждисциплінарне значення, поряд із такими підходами, як соціологічний, історичний, системний, функціональний та інші, і спрямований на дослідження «не одного» об'єкта. Імпонує позиція О.Д. Тихомирова, згідно з якою визнання плюралізму та рівноправності культур, їх взаємодії на основі діалогу, необхідності розвитку не тільки загальнолюдського, але й регіонального, національно самобутнього у світовому просторі, потребує подальшого вивчення принципів і норм права у «форматі» співвідношення загального, особливого, одиничного та унікального, що відповідає саме порівняльно-правовому чи компаративістському їх осмисленню [12, с. 52]. Важливим аспектом компаративного осмислення принципів і норм права є виявлення «динаміки» загального і різного, методологічною основою якого можуть бути діалог, полілог, «поліфонія» та їхні протилежності. Причому діалог між країнами

у формуванні та визнанні принципів і норм права приводить до становлення загального і зміни у процесі діалогу різного в цій площині, а тому чим більше такого діалогу, тим більше загального і менше різного і, навпаки. Діалогічність загального і різного у принципах і нормах права дає можливість переходу і до їхньої мінливості, їх взаємопереходів і взаємозмін, тобто до осмислення в координатах часу і простору [12, с. 53]. Натомість, компаративістське бачення принципів і норм права спрямоване на осмислення їх формування, визнання та пізнання в контексті загального, особливого, одиничного та унікального в форматах часу, простору, багатоманітності правових культур, реальності їх взаємодій [12, с. 55].

У ході вивчення сутності принципів і норм права та механізмів їх взаємодії актуальності набуває цивілізаційний підхід, який надає можливість розглянути вказані юридичні явища через призму розмаїття наукових позицій представників різних правових системах, правових культур і цивілізацій. Разом з тим, цей дослідницький підхід сприяє виявленню особливостей національної правової системи в аспекті стану функціонування принципів і норм права, вказуючи на унікальність правової системи України й одночасно наголошуючи на недоліках і відмінностях, зумовлених особливостями суспільної правосвідомості, проблемах реалізації, тлумачення та застосування права як особливого соціокультурного феномену [13, с. 26].

Одним з важливих гносеологічних інструментів дослідження співвідношення принципів і норм права у правових системах України та ЄС є антропологічний підхід, тобто засновані на висновках певних видів антропології світоглядні ідеї про природу та сутність людини, які визначають особливості виявлення, добору і систематизації науковцем досліджуваних фактів, а також їх інтерпретації та оцінки [14, с. 55]. У сучасних умовах «антропологізація» права стає загальним явищем і набуває все більшої ваги в юриспруденції, зокрема в дослідженнях із загальної теорії права. Погляд на право з позицій антропологічного підходу зумовлює необхідність, по-перше, розрізнення правової норми як даності, що може мати, в тому числі, і надприродний характер, і норми права як установленості (результату діяльності компетентного суб'єкта), по-друге, розрізнення норми права (як правила поведінки) й юридичного процесу (як діяльності), по-третє, з'ясування співвідношення правової норми та процесу як двох форм забезпечення реалізації прав людини [15, с. 1].

Не менш істотне значення при висвітленні співвідношення принципів і норм права у правових системах відіграє аксіологічний (ціннісний) методологічний підхід, що зосереджується на характеристиці місця та ролі цінностей у праві, розкритті їх значимості для людини. Ціннісний аспект органічно властивий правовій системі, зокрема таким її елементам як принципи та норми права, які сприяють утвердженню та захисту суспільних цінностей, визначають характер права й напрями його подальшого розвитку [16, с. 226].

Помітно актуалізувалась необхідність використання потребового дослідницького підходу, тобто інтерпретації й оцінки принципів і норм права як важелів, засобів задоволення потреб кожної людини, а також потреб соціальних спільнот і суспільства загалом у межах певної правової системи або типу правових систем [11, с. 15]. Особливе місце в юридичній науці посідає діяльнісний підхід до пізнання співвідношення принципів і норм права у правових системах. Відповідно до позиції С.Д. Гусарева та Є.В. Білозьорова, діяльнісний підхід у правознавстві - це гармонійна сукупність методологічних установок, прийомів, «ансамбль» методів, серед яких метод діяльності вважається провідним, а інші стосовно нього виконують обслуговуючу роль.

Цей підхід дозволяє сконцентрувати увагу дослідника не лише на проблемі власне діяльності у сфері права, а й на інших правових явищах, у співвідношенні або взаємодії з якими вона перебуває. На відміну від методу, діяльнісний підхід дозволяє ставити та вирішувати більш складні науково-пізнавальні завдання, що підтверджується розширенням його пізнавального інструментарію [9, с. 128].

Отже, на основі проаналізованого вище є всі підстави стверджувати, що вітчизняному загальнотеоретичному правознавству властивим є наявність не окремо взятого дослідницького підходу до осмислення проблематики співвідношення принципів і норм права у правових системах, а їх сукупність. Адже лише плюралізм методологічних підходів дає змогу здійснити комплексне дослідження взаємозв'язку та взаємодії принципів і норм права у правових системах України та ЄС. До ключових дослідницьких підходів вивчення механізмів взаємодії принципів і норм права у правових системах України та ЄС належать системний і компаративний (провідні), а також цивілізаційний, антропологічний, аксіологічний, потребовий, діяльнісний. При цьому ґносеологічний дискурс осмислення плюралізму співвідношення принципів і норм права у правових системах зумовлюється множинністю форм існування та пізнання права як соціокультурного феномена, аксіологічний - багатоманітністю правових цінностей і цінностей права, правових оцінок, їх обумовленості розмаїттям правових культур, а так само й антицінностей, тоді як антропологічний «зріз» - плюралізмом суб'єктів права, країн і цивілізацій, множинністю форм суб'єктивації онтології, ґносеології, праксеології та аксіології наукового пізнання і правової реальності.

Список використаної літератури

1. Хрідочкін А. В., Макушев П. В. Методологія сучасного правознавства : навч. посіб. Дніпро : Гельветика, 2017. - 368 с.; Khridochkin A. V., Makushev P. V. Metodolohiia suchasnoho pravoznavstva : navch. posib. Dnipro : Helvetyka, 2017. - 368 s.
2. Тихомиров О., Гусарев С. Методологія порівняльних досліджень в Україні: філософсько-правовий аспект / О. Тихомиров., С. Гусарев // Право України. - 2013. - № 9. - С. 117-137; Tykhomyrov O., Husariev S. Metodolohiia porivnialnykh doslidzhen v Ukraini: filosofsko-pravovyi aspekt / O. Tykhomyrov., S. Husariev // Pravo Ukrainy. - 2013. - № 9. - S. 117-137.
3. Кельман М. С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : 12.00.01. «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Кельман М.С. - Київ, 2013. - 35 с.; Kelman M. S. Metodolohiia suchasnoho pravoznavstva: stanovlennia ta osnovni napriamy rozvytku : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora yuryd. nauk : 12.00.01. «Teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen» / Kelman M.S. - Kyiv, 2013. - 35 s.
4. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій / М. Коцюбра // Право України. - 2017. - № 11. - С. 142-164; Koziubra M. Pryntsypy prava: metodolohichni pidkhody do rozuminnia pryrody ta klasyfikatsii v umovakh suchasnykh hlobalizatsiinykh transformatsii / M. Kotsiubra // Pravo Ukrainy. - 2017. - № 11. - S. 142-164.
5. Козюбра М. І. Правознавство, наука, методологія: еволюція підходів до їхніх взаємозв'язків / М. І. Козюбра // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. - 2018. Т. 1. - С. 3-8; Koziubra M. I. Pravoznavstvo, nauka, metodolohiia: evoliutsiia pidkhodiv do

yikhnikh vzaiemozviazkiv / M. I. Koziubra // Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky. - 2018. T. 1. - S. 3-8.

6. Мала енциклопедія теорії держави та права / [С. Б. Бобровник та ін.]. - за ред. проф. Ю. Л. Бошицького. - Київ : Кондор-Видавництво, 2012.-368 с.; Mala entsyklopediia teorii derzhavy ta prava / [S. B. Bobrovnyk ta in.]. - za red. prof. Yu. L. Boshytskoho. - Kyiv : Kondor-Vydavnytstvo, 2012. - 368 s.

7. Оборотов Ю. М., Горобець К. В. Методологія правового пізнання. Велика українська юридична енциклопедія / [Ю. М. Оборотов, К. В. Горобець]. - : у 20 т. Харків : Право, 2017. Т. 2 : Філософія права / Ред. кол. : С. І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. - 1128 с. (С. 460-463); Oborotov Yu. M., Horobets K. V. Metodolohiia pravovoho piznannia. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia / [Yu. M. Oborotov, K. V. Horobets]. - : u 20 t. Kharkiv : Pravo, 2017. T. 2 : Filosofiia prava / Red. kol. : S. I. Maksymov (holova) ta in.; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy; In-t derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. - 1128 s (S. 460-463).

8. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. - [3-тє вид., перероб. і доп.]. - Київ : Знання, 2008. - 495 с.; Husariev S. D. Yurydychna deontolohiia (Osnovy yurydychnoi diialnosti) : navch. posib. / S. D. Husariev, O. D. Tykhomyrov. - [3-tie vyd., pererob. i dop.]. - Kyiv : Znannia, 2008. - 495 s.

9. Методологія в праві : монографія / [І. Безклубий та ін.]; За заг. ред. І. Безклубого. - Київ : Грамота, 2017. - 658 с.; Metodolohiia v pravi : monohrafiia / [I. Bezklubyi ta in.]; Za zah. red. I. Bezkluboho. - Kyiv : Hramota, 2017. - 658 s.

10. Оніщенко Н. М. Правова система: проблеми теорії: Монографія / Оніщенко Н. М. - Київ : Інститут держави та права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. - 350 с.; Onishchenko N. M. Pravova systema: problemy teorii: Monohrafiia / Onishchenko N. M. - Kyiv : Instytut derzhavy ta prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2002. - 350 s.

11. Рабінович П. Методологія вітчизняного загальнотеоретичного праводержавознавства: деякі сучасні тенденції / П. Рабінович // Право України. - 2014. - № 1. - С. 11-21.; Rabinovych P. Metodolohiia vitchyznianoho zahalnoteoretychnoho pravoderzhavoznavstva: deiaki suchasni tendentsii / P. Rabinovych // Pravo Ukrainy. - 2014. - № 1. - S. 11-21.

12. Тихомиров О. Д. Принципи права в компаративістському контексті / О. Д. Тихомиров // Альманах права. Основоположні принципи права як його ціннісні виміри. - 2012. - Вип. 3. - С. 52-57; Tykhomyrov O. D. Pryntsypy prava v komparatyvistskomu konteksti / O. D. Tykhomyrov // Almanakh prava. Osnovopolozhni pryntsypy prava yak yoho tsinnisni vymiry. - 2012. - Vyp. 3. - S. 52-57.

13. Кривицький Ю. В. Праворозуміння як світоглядний і методологічний фундамент правової реформи / Ю. В. Кривицький // Право і суспільство. - 2017. - № 5. - Ч. 2. - С. 25-30; Kryvytskyi Yu. V. Pravorozuminnia yak svitohliadnyi i metodolohichnyi fundament pravovoi reformy / Yu. V. Kryvytskyi // Pravo i suspilstvo. - 2017. - № 5. - Ch. 2. - S. 25-30.

14. Гудима Д. А. Антропологічні дослідницькі (методологічні) підходи. Велика українська юридична енциклопедія / [Д. А. Гудима]. - : у 20 т. Харків : Право, 2017. Т. 2 : Філософія права / Ред. кол. : С. І. Максимов (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. - 1128 с. (С. 55-59); Hudyma D. A. Antropolohichni doslidnytski (metodolohichni) pidkhody. Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia / [D. A. Hudyma]. -

: u 20 t. Kharkiv : Pravo, 2017. T. 2 : Filosofiia prava / Red. kol. : S. I. Maksymov (holova) ta in.; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy; In-t derzhavy i prava imeni V. M. Koretskoho NAN Ukrainy; Nats. yuryd. un-t imeni Yaroslava Mudroho. - 1128 s. (S. 55-59).

15. Дашковська Т. М. Співвідношення правових норм і юридичного процесу у деяких правових системах світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / Т.М. Дашковська. - Одеса, 2016. - 19 с.; Dashkovska T. M. Spivvidnoshennia pravovykh norm i yurydychnoho protsesu u deiakykh pravovykh systemakh svitu : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk : 12.00.01 «Teoriiia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen» / T.M. Dashkovska. - Odesa, 2016. - 19 s.

16. Погребняк С. П. Принципи права: доктринальні питання / С. П. Погребняк // Право України. - 2013. - № 9. - С. 217-228; Pohrebniak S. P. Pryntsypy prava: doktrynalni pytannia / S. P. Pohrebniak // Pravo Ukrainy. - 2013. - № 9. - S. 217-228.

I. Stanko

METHODOLOGICAL APPROACHES IN RESEARCH OF THE CORRELATION BETWEEN THE PRINCIPLES AND NORMS OF LAW IN LEGAL SYSTEMS OF UKRAINE AND THE EUROPEAN UNION

The article is dedicated to the research of the main methodological approaches of the problem of correlation of principles and norms of the law in the legal systems of Ukraine and the European Union. Methodological approaches in the relation between principles and rules of law reveal the problem of lack of a proper outlook on methodological principles and rules of law, which affects negatively on the legal and judicial practice, despite of the fact that practical lawyers use the concepts of law principles quite often.

The article identifies and characterizes main methodological (research) approaches to the study of the interconnection and interaction of principles and norms of law in the legal systems of Ukraine and the European Union. The current state and tendencies of development of methodology of national law are analyzed. The structure of the methodology of specifically scientific research and the place of research approaches in it are defined. The epistemological potential of main methodological approaches to understanding the correlation of principles and norms of law in the legal systems of Ukraine and the European Union is revealed.

Only the pluralism of methodological approaches makes it possible to realize a comprehensive study of the interconnection and interaction of the principles and norms of law in the legal systems of Ukraine and the EU. The main research approaches to studying the mechanisms of correlation between the principles and norms of law in the legal systems of Ukraine and the EU are systemic and comparative (leading), as well as civilizational, anthropological, axiological, necessary, activity approaches.

Keywords: principles of law, norms of law, correlation of principles and norms of law, legal system of Ukraine, legal system of the European Union, methodology of jurisprudence, methodological approach.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019 р.